

CONCEPTUL SECURITĂȚII ECONOMICE ÎN CONTEXTUL GENERAL DE SECURITATE

Andrei CLAȘEVICI,
doctorand

RESUME

Dans l'article, l'auteur a eu le but d'analyser les approches doctrinaires des notions et du concept de la sécurité économique. En partant du concept général de sécurité, on a défini les notions de la sécurité économique et l'assurance de la sécurité économique. On a apprécié le niveau de la sécurité économique en tenant compte de divers catégories d'objets de la sécurité.

REZUMAT

În articol, autorul și-a pus drept scop analiza abordărilor doctrinare a noțiunii și conceptului de securitate economică. Pornind de la conceptul general de securitate s-au definit noțiunile de securitate economică, asigurarea securității economice, s-au apreciat nivelurile securității economice în raport cu diferite categorii de obiecte ale securității, inclusiv securitatea economică a întreprinderii.

Introducere. În prezent, a devenit deosebit de importantă formularea științifică a noțiunii de *securitate*, mai ales că, în decursul ultimelor decenii, s-a schimbat radical situația globală în ceea ce privește atitudinea față de *securitate* în totalitatea înțelesurilor sale. Pericolele vechi au dispărut sau sunt pe cale de dispariție, iar locul lor îl ocupă altele noi, uneori mult mai amenințătoare. În virtutea acestor transformări se impune o nouă conștientizare și abordare a noțiunii de *securitate* [1.p. 8], or, altfel spus – trecerea de la paradigma *securității tradiționale* [2.] la una contemporană.

Fiind conștienți că demersul definirii și clarificării conceptului de *securitate* este unul dificil în zilele noastre și având în vedere atât numeroasele dimensiuni ale *securității*, cât și diversificatele pericole și amenințări la adresa acesteia în lumea contemporană, am încercat să formulăm o viziune proprie a conceptului respectiv.

Rezultate și discuții. *Securitatea omului*, protecția lui față de diferite pericole și amenințări a fost o preocupare a acestuia ca ființă rațională (*homo sapiens*) chiar de la apariția sa.

Sub acest aspect, se poate susține că *securitatea* a apărut mai întâi ca o necesitate și un interes al omului [3,4.p. 90]; o necesitate primordială (chiar vitală) a individului și a societății umane exprimată sub forma unui interes ce determină omul la acțiuni

concrete orientate spre asigurarea propriei siguranțe.

În timp, paralel cu instituționalizarea relațiilor sociale, a devenit necesară protecția oamenilor nu doar față de pericolele și amenințările naturale, dar și față de cele generate de către om însuși. Pe cale de consecință, *asigurarea securității* societății umane a cuprins combaterea pericolelor și amenințărilor generate nu doar de „forțele naturii și diferite accidente tehnogene”, ci și de „voința rea a oamenilor” [4.p. 36].

Așadar, din momentul apariției ei omenirii, *securitatea* a devenit o necesitate primordială și o condiție vitală de existență a individului [1.p. 13], societății [5.p. 31] și chiar a statului. Cu timpul, s-a confirmat că fără *asigurarea securității* orice activitate umană este lipsită de sens. Iată de ce, spre deosebire de alte domenii ale cunoașterii, studierea problemei *securității* (ca fenomen social [6.p.197-200]) este indispensabilă cunoașterii societății, evoluției și perpetuării acesteia [1.p. 12-13].

Pe de altă parte, prezintă importanță faptul că înainte de a constitui un subiect al amplelor dezbateri teoretice, *securitatea* s-a afirmat și în calitate de valoare fundamentală, un drept al omului.

În general, conștientizarea de către societate a necesității vitale a *securității* sale a constituit pe parcursul întregii istorii a civilizației umane un stimul pentru manifestarea unui inte-

res deosebit față de acest fenomen, pentru studierea multilaterală și înțelegerea lui [7.p. 44-45; p. 31-32]. Ideile teoretice despre *securitate* s-au îmbogățit dezvoltându-se continuu, iar aprecierea ei ca fenomen a fost corectată și concretizată, fiind formate noi paradigme ale *securității* și asigurării acesteia [4.p. 36].

Abordarea contemporană a *securității* ca mijloc de protecție a intereselor oamenilor, societății și statului are vechi rădăcini istorice, fiind influențată pe parcursul evoluției sale de transformările sociale ce au intervenit treptat în dezvoltarea civilizației umane.

Din punct de vedere etimologic, se consideră că noțiunea de *securitate* provine din latinescul *securitatis* sau *securitas* [8.p. 40; 9.p. 5] (alte voci susținând proveniența acestuia din greaca antică – *securitas* înseamnând a deține controlul asupra situației [10.p. 187; p. 16]) și este prezentată în dicționarul explicativ ca fiind: „faptul de a fi la adăpost de orice pericol; sentiment de siguranță, protecție și apărare” [11.p. 384].

În general, în studiile de specialitate se susține că originile dezbaterilor în materie pot fi atestate încă din sec. XVII-XVIII-lea, când în gândirea liberală iluministă, *securitatea* apărea simultan ca o stare individuală a omului și colectivă a statului [12.p. 63]. „Militarizarea” securității și asocierea ei preponderent cu statul au apărut ca preocupări în contextul Revoluției

franceze și al războaielor napoleoniene [12.p. 61], evoluând cu fluctuații până către perioada Războiului Rece, când perspectiva realistă, preocupată, în special, de dimensiunea militară și axată pe stat, a dominat studiile de securitate [13.p. 2-3].

Desigur, actualmente, *securitatea* nu mai poate fi definită în termeni strict militari, întrucât nici o națiune nu se poate limita la asigurarea *securității* sale doar prin mijloace militare unilaterale. Alături de componenta militară, cele economico-financiare, diplomatice, informaționale, culturale sau psihologice devin un suport sau o alternativă a puterii, a acțiunilor militare ca elemente de interferență și complementaritate, generatoare de *securitate* [2].

De la începutul anilor '50 ai secolului trecut, considerată a fi o perioadă de pionierat a studiilor contemporane de *securitate*, a fost sesizat faptul că „*securitatea*, în sens obiectiv, măsoară absența amenințărilor la adresa valorilor însușite, iar, în sens subiectiv, absența temerilor că aceste valori vor fi atacate” [14.p. 485]. În timp însă, s-a dovedit că absența amenințărilor la adresa anumitor valori practic este imposibilă, ceea ce a determinat necesitatea unei reconceptualizări a *securității*, care a devenit și mai evidentă odată cu sfârșitul Războiului Rece și inițierea unor transformări radicale în o bună parte din statele lumii.

În acest context, treptat, în mediile academice s-a insistat tot mai mult pe înțelegerea extinsă a conceptului de *securitate*, fiind identificate inițial trei niveluri ale acesteia – *individuală*, *națională*, *internațională* – și patru dimensiuni – *militară*, *politică*, *economică* și *ecologică* [15.p. 16]. Ulterior, conceptul a fost extins la cinci niveluri, adăugându-se *subnațională* și subsistemul *internațional* și cinci dimensiuni, prin alăturarea *securității societale* [16.p. 433].

Același lucru poate fi atestat și în documentele strategice internaționale, mai ales în perioada post-Război rece. Astfel, în anul 1991, Noul Concept Strategic al NATO preciza că *securitatea*, pe lângă „dimensiunea sa indispensabilă de apărare”, include și „elemente politice, economice, sociale și de mediu” (art. 24). În același timp,

începând cu anul 1993, în cadrul Programului de Dezvoltare al ONU a fost promovat conceptul de *securitate umană*, accentuându-se necesitatea lărgirii noțiunii de *securitate* de la un „accent exclusiv asupra *securității naționale* (adică a statului – e.n.) la unul mai mare asupra *securității oamenilor* (...)” [17.p. 9].

Paralel, în studiile consacrate *securității naționale și internaționale* (globale), prin noțiunea de *securitate* se înțelege nu doar apărarea integrității teritoriale (*securitatea militară*), ci inclusiv stabilitatea sistemului economic (*securitatea economică*) și a regimului politic (*securitate politică*), asigurarea și protejarea resurselor indispensabile mediului ambiant și supraviețuirii unei comunități umane (*securitatea ecologică*), însăși dezvoltarea umană durabilă, concept materializat prin menținerea unor condiții economice, sociale, politice, culturale și de mediu care să garanteze că generațiile viitoare vor beneficia de condiții cel puțin similare celor de care beneficiază societatea actuală [18.p. 235].

Deci *securitatea* a căpătat în timp elasticitate și complexitate conceptuală, proces reliefat atât în cercurile academice, cât și în documentele strategice (politici și strategii de securitate ale actorilor statali, nonstatali sau interguvernamentali), ce îi conferă multiple sensuri și dimensiuni, în funcție de actorii implicați (cine și cui asigură *securitatea*), respectiv, de natura percepută a amenințărilor, valorilor și intereselor (de cine și ce protejăm) [17.p. 8].

În deceniile post-Război Rece, o veritabilă explozie în materie de studii de securitate a condus la o supraabundență de concepte și dimensiuni ale *securității*. Paradoxal însă, amplificarea preocupărilor din domeniu nu a contribuit și la clarificarea conceptuală: *securitatea* rămânând același „simbol ambiguu” [14.] sau „concept contestat” [15.]. Din contra, s-a ajuns ca de la o percepție restrânsă asupra *securității* (susținută de „tradiționaliști”), să se treacă la una gonflată, în condițiile în care o serie întregă de probleme sunt „securizate” [17.p. 22]. În cele din urmă, s-a ajuns la moment, ca domeniul definirii conceptului de

securitate să fie dominat de un adevărat „haos conceptual” [19.p. 56].

Exemplificativ în acest sens este că în doctrină, *securitatea* ca fenomen social este privită în mai multe ipostaze [3,4.p. 90]: ca necesitate și interes; ca sentiment și valoare; ca funcție și relație socială; ca rezultat și proces; ca sistem; ca știință și artă [1.]. Sub aspect practic, se consideră foarte important ca toate aceste ipostaze să fie luate în considerație de către toți subiecții implicați în procesul de asigurare a *securității* persoanei, societății și a statului [5.p. 36; 7.p. 49]. Evident, fără o cunoaștere profundă a fenomenului, ar fi practic imposibilă realizarea acestui deziderat.

După cum s-a enunțat *supra*, în studiile de specialitate, *securitatea* este înțeleasă literalmente ca „lipsă a pericolului”, accepțiune privită ca una deosebit de îngustă. Potrivit cercetătorului rus В.М. Родачин, în practică, semnificația dată are un caracter relativ, întrucât în viața reală destul de rar pot fi întâlnite situații cu o lipsă totală de pericole sau amenințări [3,4.p. 90]. Respectiv, cu mult mai reală este accepțiunea largă a termenului, care derivă din interacțiunea indivizilor și a obiectelor sociale cu diferite împrejurări și factori, care au o influență negativă și distructivă asupra acestora. Prevenirea, reducerea, neutralizarea acestor influențe ce prejudiciază existența, bunăstarea, activitatea oamenilor și funcționarea obiectelor sociale, precum și menținerea nivelului de viață până la unul critic reprezintă *securitatea* în accepțiunea sa largă [3,4.p. 90].

Pe aceeași poziție se plasează și alți cercetători ruși, care pornind de la faptul că *securitatea* reprezintă un fenomen deosebit de larg în condițiile contemporane, susțin că aceasta poate fi caracterizată nu doar ca lipsa pericolelor ce amenință individul, societatea, statul, dar și ca o existență a condițiilor pentru o viață decentă a oamenilor, satisfacerea și realizarea necesităților și intereselor acestora, ca o stare stabilă a societății, dezvoltarea progresivă și durabilă în sistemul relațiilor internaționale [20.p. 87]. Ea este privită și ca o capacitate a societății de a-și păstra integritatea, autonomia și durabilitatea relativă, posibilitatea de a se dezvolta, precum și ca formă

de activitate – un sistem de măsuri orientate spre prevenirea pericolelor [4.p. 37].

În doctrina autohtonă, de asemenea, pot fi atestate două abordări a conceptului de *securitate*. *Stricto sensu*, aceasta este definită ca „starea obiectivă în care nimeni sau nimic nu poate sau nu prejudiciază interesele socialmente acceptate ale unei persoane sau ale unui grup de persoane (grup, comunitate, societate, stat, alianță de state etc.)” [21.p. 3]. Potrivit altei opinii, mai largi, *securitatea* nu înseamnă „lipsa pericolului”, ci mai curând „protecția față de pericol”, ea reprezentând una din condițiile autodeterminării și autodezvoltării persoanei, a diverselor comunități umane, a omenirii în ansamblu [22.p. 77]. În același timp, se susține că prin utilizarea termenului „protecție” se îngustează sensul *securității*, deoarece „protecția” înseamnă „a apăra”, „a ocroti”, „a păzi” anumite ființe sau lucruri și astfel nu reflectă alte proprietăți și funcții importante ale *securității* – acțiunile preventive cum ar fi: diminuarea, atenuarea, înlăturarea și anticiparea pericolelor și amenințărilor [1.p. 15]. Or, altfel spus, sarcinile *securității* depășesc cu mult limitele necesității de apărare a stării concrete a modului de viață și constau, în primul rând, în formarea condițiilor ce ar asigura dezvoltarea stabilă și progresivă a relațiilor sociale, menținerea, îmbunătățirea modului de viață, adică a capacității de protecție a calității acelor relații sociale ce asigură dezvoltarea progresivă a persoanei, societății și statului [1.p. 17-18]. Pornind de la aceste momente, cercetătorul A. Rusnac susține că *securitatea* presupune apărarea și asigurarea garantată prin mijloace constituționale, legislative și practice a intereselor vitale ale persoanei, societății și statului împotriva amenințărilor interne și externe [1.p. 13].

În opinia altui doctrinar, *securitatea* individului nu este doar o absență a riscurilor și amenințărilor la adresa integrității sale, ci reprezintă o stare în care pericolele și condițiile, care pot favoriza dezvoltarea lor, sunt monitorizate, presupunând controlul pericolelor și nu absența lor totală, antrenând cu sine o stare de liniște și siguranță [22.p. 79].

În aceeași ordine de idei, cercetătorii români menționează că *securitatea* înseamnă nu numai că ești liber (ai scăpat, te-ai eliberat) de un pericol, dar și faptul de a avea un mijloc, instrument de a evita sau limita pericolul [23.p. 372].

Sintetizând definițiile expuse, putem constata că *securitatea* se caracterizează prin următoarele momente:

- reprezintă o stare obiectivă de protecție, dar și subiectivă, întrucât presupune, în ultimă instanță, conștientizarea de către indivizi a acestei stări de siguranță;

- obiectul protecției este constituit din interesele persoanei, societății și ale statului;

- aceste valori sunt protejate împotriva diferitor pericole și amenințări.

Dezvoltând aceste momente, precizăm că obiectul *securității* este constituit din relațiile sociale care apar în legătură cu asigurarea și realizarea intereselor vitale, a drepturilor și libertăților persoanei, viața și sănătatea sa, proprietatea, ordinea socială, modul de viață, valorile materiale și spirituale ale societății, suveranitatea statală etc. [24.p. 11]. În concret, prin interese vitale se înțelege totalitatea acelor necesități a căror satisfacere asigură existența și dezvoltarea evolutivă a persoanei, statului și a societății. Acestea pot fi deci: interese vitale ale persoanei, interese vitale ale societății și interese vitale ale statului [24.p. 11], care se realizează în multiple sfere ale existenței sociale: economică, politică, socială, ecologică, militară, informațională etc. [1.p. 67].

Pornind de la accepțiunea *securității* ca fenomen social, în context devine necesară și elucidarea pericolului care amenință structurile sociale, altfel spus ce fenomene și procese pun în pericol funcționalitatea și stabilitatea sistemului social, îl dezorganizează și îl dezechilibrează. Desigur, trebuie precizat în acest sens că, nu doar sistemul social (sau un element al acestuia) poate fi dezintegrat (dezorganizat, lichidat) în urma influențelor distructive, dar și persoana privită ca sistem bio-psiho-social (atât prin influența factorilor distructivi externi (din partea altor sisteme sociale, a factorilor tehnogeni și ecologici), cât și interni, principalul pericol fiind lupta (ciocnirile) intereselor

contradictorii (sau chiar antagoniste) [24.p. 10].

În ordinea dată de idei, cercetătorii susțin că „*securitatea* este inseparabilă de asemenea concepte precum *pericol*, *riscuri* și *amenințări*, care sunt indispensabile vieții omului și procesului de dezvoltare a societății” [25.p. 15]. Deci, cunoașterea și asigurarea acesteia este imposibilă fără cunoașterea pericolelor ce amenință obiectul *securității*.

Pericolul a fost definit în doctrină ca „posibilitate obiectiv existentă de influențare negativă asupra organismului social, în rezultatul căreia îi poate fi cauzat un oarecare prejudiciu, vătămare ce îi degradează starea și îi influențează negativ dezvoltarea sub aspectul dinamicii și a parametrilor săi” [26.p. 10]. *Sursele de pericol*, la rândul lor, sunt „condițiile și factorii care crează pericole pentru interesele vitale ale persoanei, societății și statului” [26.p. 10].

În același timp, cercetătorii trasează o distincție clară între *pericole* și *amenințări*. Pornind de la ideea generală conform căreia *pericole* și *amenințări* pentru securitatea sistemului (a societății, statului, persoanei, organizațiilor) sunt totalitatea factorilor și fenomenelor care pot să distrugă sau care distrug, parțial sau totalmente, obiectul *securității*, se precizează: „dacă *pericolele* sunt factori distructivi, a căror acțiune este posibilă sau probabilă atunci *amenințările* sunt factori distructivi, iminenți sau efectivi, care acționează sau sunt pe punctul de a acționa asupra obiectului *securității* [27.p. 9; 28.p. 16]. Sub acest aspect, considerăm a fi corectă aprecierea *securității* ca fiind atât o stare obiectivă de siguranță față de eventuale pericole, cât și o activitate de combatere a amenințărilor concrete. Altfel spus, *securitatea* este atât o stare, cât și un proces.

Din această perspectivă, unii autori recunosc *securității* accepțiunea de rezultată a proceselor ce se produc, în mod corelat, pe plan obiectiv, în care există realmente posibilitatea de a fi la adăpost de orice pericol, precum și pe plan subiectiv, care se referă la sentimentul generat de percepția lipsei de amenințare. În alți termeni, *securitatea* presupune ansamblul de acțiuni și rezultanta acestora, pentru

menținerea funcționalității unei entități în anumite limite ce nu-i periclitează starea sau poziția [2.].

Astfel, chiar dacă, de obicei, *securitatea* este asociată cu starea de protecție a intereselor vitale ale individului, societății și statului (deci, un rezultat – e.n.) totuși, cel mai important și relevant este însăși *procesul asigurării securității*, care presupune o realizare continuă și permanentă a sarcinii de menținere a parametrilor normali de activitate și existență a obiectului acesteia, anticipare și reacție la diferite pericole și amenințări. Deci, sub acest aspect, *securitatea* este o sarcină ce se realizează continuu, permanent și în orice condiții [3,4.p. 93] de subiecții acesteia.

Pornind de la cele menționate, se poate susține că o altă noțiune care completează și dezvăluie esența conceptului de *securitate* este cea de *asigurare a securității*, pe care o definim ca protejarea (prin diminuare, atenuare, înlăturare, prevenire sau anticipare) a sistemului social, în condițiile de existență a riscurilor și amenințărilor; activitate care are drept scop menținerea stării funcționale a sistemului dat. Cu alte cuvinte, *asigurarea securității* presupune activitatea elementelor sistemului pentru menținerea stării de *securitate*. Aceasta constă în protejarea intereselor vitale ale societății, persoanei, statului de orice pericol și riscuri [6.p. 197-200] (ori înlăturarea eficientă a amenințărilor la adresa acestor valori).

În context, este important de precizat că activitatea de *asigurare a securității* diferitor obiecte sociale implică inevitabil crearea unui *sistem organizațional complex*. Din perspectiva dată, *securitatea* poate fi privită ca o activitate organizată sistemic de prevenire a pericolelor, înlăturare și lichidare a amenințărilor interne și externe la adresa diferitor obiecte sociale [29.p. 6].

În cadrul societății noastre, *sistemul securității* este constituit din organele puterii legislative, executive și judecătorești, organizațiile statale și obștești, cetățenii, care participă la *asigurarea securității*, precum și legislația care reglementează relațiile din sfera *asigurării securității* [7.p. 48]. Drept exemplu în acest sens ser-

vește *Legea securității statului* [30.], care pe lângă reglementarea unor competențe concrete ale autorităților publice supreme în domeniul *asigurării securității* statului, prevede și un sistem de organe speciale cu competențe distincte în domeniu – organele securității statului. În același timp, *sisteme de securitate* sunt create și în cadrul diferitor organizații și întreprinderi (subiect la care vom reveni pe parcurs).

Însăși complexitatea conceptului de *securitate* face ca diferitele dimensiuni ale acesteia să fie deseori tratate separat [10.p. 35]. Respectiv, *securitatea* poate fi: politică, ecologică, economică (financiară, bancară etc.), alimentară, a muncii, informațională (cibernetică, informatică), antiincendiară, militară, națională, culturală, criminologică etc. [27.p. 3]. Necesitatea delimitării acestor tipuri de *securitate* este justificată, fiind determinată, după cum susțin cercetătorii, în contextul abordării metodologice a problemelor din sfera *securității statului*. Dimensiunile date ale *securității* au fost identificate cu precădere din considerente administrative și manageriale pentru stabilirea sarcinilor concrete referitoare la localizarea și neutralizarea pericolelor și amenințărilor din diferite sfere ale activității statale [31.p. 53]. Iată de ce ele sunt considerate a fi forme ale *securității* și nu concepte distincte [32.p. 23], or, într-o altă interpretare, ele reprezintă aplicații ale conceptului de *securitate* la diferite domenii [23.p. 372]. Important e că toate aceste dimensiuni ale *securității* se află într-o strânsă legătură, interconționându-se reciproc. Altfel spus, dimensiunile *securității* nu sunt izolate între ele, ci „...sunt țesute într-o rețea strânsă de legături” [16.p. 433].

Din acest punct de vedere cercetătorii precizează că *starea de securitate* a unui sistem depinde de parametrii factorilor ce se manifestă în cadrul dimensiunilor majore ale securității: politică, economică, militară, socială, de mediu etc., orice perturbare în aceste domenii putând genera *insecuritate*. Mai mult, însăși puterea unui sistem este dată de abilitatea acestuia de a-și folosi resursele de care dispune, de o îngemănare eficientă și echilibrată a componentelor sale: politică, econo-

mică, umană, culturală, tehnologico-informațională și militară [33.p. 22].

Toate aceste componente ale puterii unui sistem sunt profund interdependente, însă aspectele economice par să le tranșează pe toate celelalte. Puterea economică devine, astfel un „centru de gravitate” al oricărui *sistem de securitate* al cărui factor economic are din ce în ce mai mare relevanță în procesul realizării *securității*, accesul, deținerea și controlul finanțelor, piețelor și resurselor constituind o condiție pentru dezvoltare liberă și prosperă, și implicit pentru asigurarea propriei stabilități și *securității* [33.p. 23].

Prin urmare, la acest început de mileniu, factorii de natură economică capătă din ce în ce mai multă importanță în procesul de realizare a *stării de securitate*, astfel că *securitatea națională*, și mai apoi cea regională, internațională, nu poate exista fără asigurarea unei *securități economice* adecvate [33.p. 26].

La fel ca și *securitatea*, conceptul de *securitate economică* în decursul timpului a fost interpretat în mod diferit. În opinia unor cercetători, în contextul dezvoltării sale istorice, însăși *securitatea* a fost identificată cu succesul, bunăstarea, puterea, adică cu noțiuni determinate de premise economice [25.p. 3].

Odată cu dezvoltarea complexă a relațiilor sociale, viziunile asupra *securității* au fost tot mai mult intercalate cu relațiile economice [25.p. 27]. Prezintă interes în cazul dat faptul că prin însăși formarea primelor *polisuri* grecești s-a urmărit *asigurarea securității* sub un dublu aspect: apărarea colectivă față de dușmanii externi și protecția colectivă a proprietății private. După cum se poate observa, cel de-al doilea aspect are un caracter economic, față de care primul se află în raport de subordonare. Prin urmare, principalul motiv de creare a statelor antice grecești a constat, mai curând, în *asigurarea securității* proprietății private și apărarea acesteia față de dușmanii externi și fenomenele naturale. De aici, se poate conchide că odată cu divizarea societății în clase și apariția proprietății private, *securitatea* a evoluat mai mult ca o *securitate economică* [25.p. 28].

Chiar dacă evoluția economică a

securității a fost studiată încă din timpurile primelor state antice, desigur, nu putem vorbi de o veritabilă tratare economică a conceptului în cauză, pentru că în acele timpuri nu exista decât o preocupare militară cu privire la conceptul de *securitate*, iar siguranța însemna putere (armată) și fortărețe cu pereți de nestrăbătut [10.p. 16].

Respectiv, cercetările în sfera *securității economice*, din punct de vedere istoric, au fost inițiate abia la începutul sec. al XX-lea, în SUA, sub influența crizei economice mondiale [34.p. 10-11]. Deja către anii 70, termenul s-a răspândit în cele mai dezvoltate țări ale lumii [35.p. 53].

Potrivit cercetătorilor, abordarea științifică a conceptului în cauză s-a cristalizat în sec. al XX-lea în legătură cu încercările statului de a reglementa relațiile economice interne și externe. Prezintă importanță faptul că în spațiul ex-sovietic, interesul față de *securitatea economică* a fost condiționat de problemele perioadei de tranziție la economia de piață, în timp ce pentru occident, interesul a fost axat pe diferite aspecte ale politicii externe. Prin urmare, se poate constata că înțelegerea *securității economice* depinde în mare parte de condițiile social-economice în care aceasta are loc. Iată de ce, modificarea acestora a determinat în timp și o reconceptualizare a noțiunii de *securitate economică* [25.p. 25-26].

La fel ca și *securitatea* în general, *securitatea economică* a cunoscut o evoluție marcată de anumite particularități [36.p. 58]. Bunăoară, până în perioada modernă viziumile despre *securitatea economică* cuprindeau nivelul individual, regional și național. În sec. al XX-lea, pe măsura evoluției capitalismului, se cristalizează un alt nivel – cel al *întreprinderilor*. Iar în lucrările de la finele sec. al XX-lea, sunt reliefate deja cinci niveluri ale *securității economice*: internațional, național, regional, nivelul *întreprinderilor* și individual. La începutul sec. al XXI-lea la acestea mai este adăugat și nivelul global (care spre deosebire de cel internațional ai cărui subiecți sunt statele, are drept subiecți structuri neguvernamentale internaționale precum, ONU etc.) [25.p. 5]. Pe cale de consecință, în studiile de specialitate contemporane sunt identificate

următoarele niveluri ale *securității economice*: macroeconomic, mediu (regional și ramural), micronivel (*întreprindere*), nivelul familiei și al individului [37.p. 23].

Sub acest aspect, în doctrina autohtonă se menționează că *securitatea economică* poate fi privită în raport cu diferite categorii de obiecte ale *securității* [38.p. 155; 39.p. 4]. Astfel, în termenii cei mai generali, obiect al *asigurării securității* poate fi: individul, *întreprinderea*, regiunea, statul, societatea globală [25.p. 11]. La nivel intern însă, se face distincție între *securitatea economică* a consumatorilor, a producătorilor (corporativă), a proprietarilor, a factorilor de producție (capital, muncă, pământ, informație) și a statului. Mai mult, se consideră că *securitatea economică națională* se formează la confluența echilibrată a acestor patru componente [38.p. 153; 40.p. 17; 39.p. 83-84].

Într-o altă opinie, *securitatea economică* presupune o anumită stare a economiei, în condiții de suveranitate economică (internă și externă) și a unui mediu concurențial, în care subiecții relațiilor economice (inclusiv autoritățile statului și agenții economice) asigură o creștere economică permanentă și o dezvoltare durabilă a economiei în general, fapt ce duce la: satisfacerea optimă a necesităților persoanei, societății și statului și conducerea rațională a economiei; asigurarea protecției intereselor economice (la nivel național și internațional) față de amenințări interne și externe și influența factorilor negativi, precum și a integrității spațiului economic [41.p. 53-55].

Așadar, *securitatea economică* reprezintă un factor esențial al *securității naționale* care face posibil accesul la resurse, finanțe și piețe, menținând un nivel acceptabil de bunăstare și putere a statului, asigurând, în același timp, și un echilibru dinamic al celorlalte componente ale *securității* [42.p. 96; p. 48]. Mai mult, unii specialiști economiști, accentuând importanța deosebită a *securității economice* (considerată drept fundamentul funcționării unei societăți [25.p. 17]), susțin că „în rezultatul influenței factorilor externi și interni, putem să ajungem în situația în care, *securitatea*

economică va avea rolul *securității naționale*, întrucât de aceasta va depinde poziția statului în economia mondială” [10.p. 35].

În fine, atragem atenția că *securitatea economică a statului* în ansamblu influențează, dar și depinde substanțial de asigurarea securității economice la nivelul ramurilor economiei naționale, precum și la nivelul principalilor subiecți ai acestora – agenții economici (întreprinderile), ceea ce justifică incontestabil interesul față de problema *asigurării securității lor economice*.

Vorbind nemijlocit despre *securitatea economică a întreprinderii*, reiterăm că aceasta este recunoscută a fi un nivel de sine stătător al sistemului de *securitate* a societății, care influențează practic toate celelalte nivele ale acestuia [36.p. 59], întrucât, după cum se știe, *întreprinderea* reprezintă elementul primar al economiei oricărui sistem economic [43.p. 84].

Așadar, *întreprinderea* este un subiect important (sau chiar de bază) al relațiilor economice [44.p. 16], moment ce justifică necesitatea *asigurării securității acesteia*. Sub acest aspect, cercetătorii susțin că noțiunea de *securitate a întreprinderii* practic se identifică cu cea de *securitate economică a întreprinderii* [44.p. 17].

Dacă în sensul cel mai larg, o asemenea poziție poate fi acceptată, totuși insistăm pe necesitatea de a face o distincție clară între aceste concepte, considerând a fi relevante în acest scop următoarele criterii cumulative: pericolele ce amenință securitatea se mijloacele prin care aceasta se asigură.

Încheiere. În rezultatul studiului realizat am elucidat următoarele caracteristici ale *securității*:

- reprezintă o stare obiectivă de protecție, dar și subiectivă de percepere, întrucât presupune, în ultimă instanță, conștientizarea de către indivizi a acestei stări de siguranță;

- obiectul protecției este constituit din interesele persoanei, societății și ale statului care se realizează în multiple sfere ale existenței sociale: economică, politică, socială, ecologică, militară, informațională etc.;

- aceste interese și valori sunt protejate împotriva diferitor pericole și amenințări;

- securitatea este atât o stare, cât și un proces, adică este o stare obiectivă de siguranță față de eventuale pericole, cât și o activitate de combatere a amenințărilor concrete.

Recenzent:
Mihail LAȘCU,
doctor în drept

Referințe bibliografice

- Rusnac A. *Aspecte ale teoriei securității*. Chișinău: Fundația „Draghiștea”, 2005, p. 8.
- Stoian N. *Evoluția paradigmei securității de la tradiție la contemporaneitate*. În: Anuarul Academiei Forțelor Terestre, 2003-2004, Nr. 3. [resurs electronic]: <http://www.armyacademy.ro/biblioteca/anuare/2004/a6.pdf>. (accesat la 25.10.2016)
- Родачин В.М. *Безопасность как социальное явление*. В: Зеркалов Д.В. Социальная безопасность и права человека. Монография. Киев: Основа, 2012, p. 90.
- Зеркалов Д. В. Социальная безопасность и права человека. Монография. Киев: Основа, 2012 p. 90.
- Сацута А.А. *Национальная безопасность как социальное явление: современная парадигма*. В: Вестник Военного университета, 2007, № 3 (11), p. 36.
- Еников В. *Безопасность как социальное явление*. В: Закон и Жизнь, 2014, №11, p. 31.
- Bujor V., Clășevici A. *Unele aspecte ale concepției de securitate criminologică a întreprinderii*. În: Conceptul de dezvoltare a statului de drept în Moldova și Ucraina în contextul proceselor de eurointegrare. Conferința internațională științifico-practică. Chișinău, Republica Moldova, 4-5 noiembrie 2016. Chișinău: Iulian, 2016 (Tipogr. «Cetatea de Sus»), p. 197-200.
- Enicov V. *Reflecții asupra semnificațiilor securității ca fenomen social*. În: Legea și Viața, 2015, nr. 8, p. 44-45; Еников В. *Безопасность как социальное явление*. В: Закон и Жизнь, 2014, №11, с. 31-32 (с. 31-35).
- Lașan N. *Securitatea: concepte în societatea contemporană*. În: Revista de Administrație Publică și Politici Sociale, An II, Nr. 4(5)/Decembrie 2010, p. 40 (p. 39-50)
- Repciuc T. *Conceptele securității*. București: AXIOMA PRINT, 2008, p. 5 (100 p.)
- Munteanu C. *Asigurarea securității economice prin prisma concepțiilor școlilor de gândire economică*. În: Abordări clasice și inovatoare în gândirea economică contemporană, materialele conferinței științifice internaționale din 8 mai 2015. Chișinău: ASEM, 2015, p. 187 (p. 187-196).
- Dicționar enciclopedic ilustrat. Chișinău: Cartier, 1999, p. 384.
- Rothschild E. *What is Security?* In: Dardaluz, 1995, vol. 124, nr. 3, p. 63.
- Buzan B., Waever O., de Wilde J. *Security. A New Framework for Analysis*. Londra: Lynne Rienner Publishers, 1998, p. 2-3.
- Wolfers A. *National Security as an Ambiguous Symbol*. In: Political Science Quarterly, 1952, vol. 67, nr. 4, p. 485.
- Buzan B. *People, States and Fear: The National Security Problem in International Relations*. Brighton, Wheatsheaf Books, 1983
- Buzan B. *New Patterns of Global Security in the Twenty-First Century*. In: *International Affairs*, vol. 67, nr. 3 (Iulie 1991), p. 433.
- Elemente conceptuale pentru fundamentarea noii Strategii naționale de apărare a țării*. București: Academia de Științe ale Securității Naționale, 2015, p. 9 (36 p.)
- Avram C., Radu R. *Despre globalizare și securitate, suveranitate și intervenție umanitară: nevoia de reconfigurare a acestor concepte*. În: Anuarul Institutului de Cercetări Socio-Umane „C.S. Nicolăescu-Plopșor”, vol. XV, 2014, p. 235 (p. 231-251).
- Киснева О.И. *К вопросу о понятии криминологической безопасности*. В: Теоретические и прикладные аспекты современной науки : сборник научных трудов по материалам VIII Международной научно-практической конференции 27 февраля 2015 г.: в 7 ч. / Под общ. ред. М.Г. Петровой. Белгород: ИП Петрова М.Г., 2015, Часть VI, p. 56 (p. 56-59)
- Возженников А.В. *Национальная безопасность России: методология исследования и политика обеспечения*. Москва: Из-во РАГС, 2002, p. 87.
- Bejan O., Bujor V. *Bazele asigurării securității criminologice private: (material didactic)*. Chișinău: Institutul de Științe Penale și Criminologie Aplicată, 2016 (Tipogr. “Bora grup”), p. 3.
- Nichifor R. *Unele aspecte asupra noțiunii de securitate*. În: Revista de Filozofie, Sociologie și Științe Politice, 2010, nr. 3 (154), p. 77 (p. 76-81).
- Silași Gr., Simina O.L. *Cele patru libertăți și dimensiunea conceptului de securitate în Europa*. În: Strategii XXI - Complexitatea și dinamismul mediului de securitate, Materialele conferinței științifice internaționale din 22-23 noiembrie 2012, București. Vol. I. București, 2012, p. 372 (p. 371-392).
- Bujor V., Clășevici A. *Interesele și contradicțiile de interes în conceptul de securitate al sistemului social*. În: Правовые реформы в Молдове, Украине и Грузии в контексте евроинтеграционных процессов, Международная научно-практическая конференция, 7-8 ноября 2014 г. В 2-х частях. Кишинев: Iulian, 2014 (Tipogr. «Cetatea de Sus»). Ч. 1, p. 11 (p. 10-12)
- Кузьмин М.Д. *«Безопасность» и «экономическая безопасность» как категории социального познания*. Диссертация на соискание ученой степени кандидата философских наук. Тюмень, 2014, p. 15 (164 p.)
- Бабаев М., Бужор В. *К вопросу об обеспечении криминологической безопасности*. В: Закон и Жизнь, 2003, №1, с. 10
- Bejan O., Bujor V. *Elemente de teorie securității criminologice private (material didactic)*. Institutul de Științe Penale și Criminologie Aplicată. Chișinău, 2014, 98 p.
- Babaev M., Bujor V. *Noțiune de securitate criminologică*. În: Revista de criminologie, drept penal și criminalistică, 2003, nr. 1-2, p. 146.
- Чмыхало А. Ю. *Социальная безопасность: Учебное пособие*. Томск: Изд-во ТПУ, 2007, p. 6.
- Legea securității statului*, nr. 618 din 31.10.1995. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 10-11 din 13.02.1997.
- Бидова Б.Б. *Обеспечение криминологической безопасности России*. В: Наука и образование: хозяйство и экономика; предпринимательство; право и управление, 2014, № 2 (45), p. 53 (p. 51-55)
- Baldwin D. *The concept of security*. In: *Review of International Studies*, nr. 23, 1997, p. 23.
- Băhneanu C. *Impactul factorilor economici asupra securității*. În: Tendințe inovatoare în economia și managementul apărării, Sesiunea de comunicări științifice a departamentului regional de studii pentru managementul resurselor de apărare - 15 decembrie 2006, Brașov. București: Editura Universității Naționale de Apărare „CAROL I”, 2006, p. 21-26.
- Кунцман М.В. *Экономическая безопасность: учебное пособие*. М.: МАДИ, 2016, p. 10-11 (152 p.)
- Клокова М.И. *Экономическая безопасность предприятия как необходимый элемент управления предприятием в современной рыночной экономике*. В: Системное управление, 2014, nr. 4(25), p. 53 (p. 53-58)
- Ланцман Е. Н. *Концептуальные подходы к проблеме обеспечения экономической безопасности организации*. В: Вестник АГТУ. Сер. Экономика, 2010, № 1, p. 58 (p. 58-62)
- Основы экономической безопасности. Государство, регион, предприятие, личность* / Под ред. Е.А. Олейникова. М.: ЗАО «Бизнес-школа «Интел-Синтез», 1997, 288 с.
- Prohnițchi V. *Securitatea economica a unui stat mic. Note de reper pentru Republica Moldova*. În: Securitatea și apărarea națională a Republicii Moldova. Institutul de Politici Publice. Chișinău: Arc, 2002, p. 155 (p. 148-195)
- Prohnițchi V. *Securitatea economică a Moldovei: o privire în secolul XXI*. Chișinău, 2005, p. 4 (24 p.)
- Prohnițchi V. *Doctrina securității economice naționale a Republicii Moldova (concept-cadru)*. În: Apărarea și securitatea națională a Moldovei anul 2001. *Studiu elaborat de Institutul de Politici Publice*. Chișinău, 2001 (72 p.). [resurs electronic]: <http://www.ipp.md/lib.php?l=ro&idc=170&year=&page=2> (accesat la 16.11.2016)
- Морунов В.В. *Экономическая безопасность как экономическая категория*. В: Экономические науки, 2011, №10, p. 53-55.
- Mihai C., Pișleag A. *Norme juridice și domenii de securitate*. În: Revista de investigare a criminalității, Anul VI, nr. 1/2013. Ediție Specială, p. 96 (p. 96-98)
- Махов М.В. *Анализ основных подходов к определению понятия экономической безопасности предприятия*. В: Проблемы экономики и менеджмента, 2016, № 5 (57), p. 84. (p. 84-87)
- Гапоненко В.Ф., Беспалько А.Л., Власков А.С. *Экономическая безопасность предприятий. Подходы и принципы*. Москва: Издательство «Ось-89», 2007, p. 16 (208p.)